

"הַשְׂרַח הַחֲלָבִי" לַתּוֹרָה

תרגום התורה לערבית-יהודית שבפי יהודי ארם-צובא (חלב)

ספר שמות
פרשת משפטים

המרכז העולמי למורשת יהדות ארם-צובא (חלב)

תל-אביב תשס"ו - 2005

לִיהוֹה אֱלֹהֶיךָ לֹא-תַעֲשֶׂה כָל-
מְלָאכָה אֲתָהּ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ
עֲבָדְךָ וְאִמְתְּךָ וּבְהֵמָתְךָ וּגְרֶךָ
י אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת-יָמִים
עָשָׂה יְהוָה אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-
הָאָרֶץ אֶת-הַיָּם וְאֶת-כָּל-
אֲשֶׁר-בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
עַל-כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת-יוֹם
הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ:

כָּבֹד אֶת-אֲבִיךָ וְאֶת-
אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכּוּ יְמֶיךָ עַל-
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-יְהוֹה אֱלֹהֶיךָ
יב נָתַן לְךָ: לֹא
תִרְצָח: לֹא
תִנְאַף: לֹא
תִגְנֹב: לֹא-
יג תַּעֲנֶה בִרְעָךָ עַד שִׁקָּר: לֹא
תַחֲמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא-
תַחֲמֹד אִשֶּׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ
וְשׁוֹרוֹ וְחֲמֹרוֹ וְכָל אֲשֶׁר לִרְעֶךָ:

שְׁבִיעִי יד וְכָל-הָעַם רֹאִים אֶת-הַקּוֹלֹת
וְאֶת-הַלְפִידִם וְאֶת-קוֹל הַשֹּׁפָר
וְאֶת-הַהָר עֹשֵׂן וַיֵּרָא הָעַם
טו וַיִּנְעֻזוּ וַיַּעֲמֵדּוּ מֵרָחֵק: וַיֹּאמְרוּ
אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר-אֵתָּה עִמָּנוּ
וְנִשְׁמָעָה וְאֶל-יְדוּבָר עִמָּנוּ
טז אֱלֹהִים פֶּן-נָמוּת: וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל-הָעַם אֶל-תִּירְאוּ
כִּי לְבַעֲבוֹר נָסוּת אֶתְכֶם בָּא

הָאֱלֹהִים וּבַעֲבוֹר תִּהְיֶה יְרֵאתוֹ
עַל-פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תַחֲטְאוּ:
יז וַיַּעֲמֵד הָעַם מֵרָחֵק וּמֹשֶׁה
נָגַשׁ אֶל-הָעֶרְפֶּל אֲשֶׁר-שָׁם
הָאֱלֹהִים:

מַפְטִיר יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
כֹּה תֹאמַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אַתֶּם רֹאִיתֶם כִּי מִן-הַשָּׁמַיִם
יט דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם: לֹא תַעֲשֶׂוּן אִתִּי
אֱלֹהִי כֶסֶף וְאֱלֹהִי זָהָב לֹא
כ תַעֲשׂוּ לָכֵם: מִזְבַּח אֲדָמָה
תַעֲשֶׂה-לִּי וּזְבַחַת עָלָיו אֶת-
עֹלֹתֶיךָ וְאֶת-שְׁלָמֶיךָ אֶת-צֹאנְךָ
וְאֶת-בָּקָרְךָ בְּכָל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אֶזְכִּיר אֶת-שְׁמִי אֲבוֹא אֵלֶיךָ
כא וּבְרַכְתִּיךָ: וְאִם-מִזְבַּח אֲבָנִים
תַעֲשֶׂה-לִּי לֹא-תִבְנֶה אֹתוֹ
גִּזִּית כִּי חֲרִיבָה הִנֵּפֶת עָלֶיהָ
כב וְתַחֲלִלָה: וְלֹא-תַעֲלֶה בַמַּעֲלָת
עַל-מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא-תִגָּלָה
עֲרוֹתְךָ עָלָיו:

מִשְׁפָּטִים כא וְאֱלֹהִי הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים ס
ב לִפְנֵיהֶם: כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָדִי
שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעָת יֵצֵא
ג לְחַפְשֵׁי חֲנָם: אִם-בְּגֹפוֹ יָבֹא
בְּגֹפוֹ יֵצֵא אִם-בַּעַל אִשָּׁה הוּא
ד וַיֵּצֵא אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: אִם-אֲדֹנָיו
יִתֵּן-לוֹ אִשָּׁה וַיִּלְדֶּה-לוֹ בָנִים
או בָּנוֹת הָאִשָּׁה וַיִּלְדֶּה תִהְיֶה

ה לְאֲדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּגֹפוֹ: וְאִם-
אָמַר יֹאמֶר הָעֶבֶד אֶהְבֵּתִי אֶת-
אֲדֹנִי אֶת-אִשְׁתִּי וְאֶת-בְּנֵי לֹא
י אֵצֶא חֲפָשִׁי: וְהִגִּישׁוּ אֲדֹנָיו
אֶל-הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל-
הַדָּלֶת או אֶל-הַמְּזוּזָה וּרְצַע
אֲדֹנָיו אֶת-אֲזָנוֹ בַּמְּרֹצֶעַ וְעַבְדּוֹ
לְעַלְמָם:

יז * וְכִי-יִמְכַר אִישׁ אֶת-
בְּתוֹ לְאִמָּה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת
ח הָעֲבָדִים: אִם-רָעָה בְּעֵינֵי
אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר-לֹא יַעֲדָה וְהִפְדָּה
לְעַם נְכָרִי לֹא-יִמְשַׁל לְמַכְרָה
ט בְּבִגְדוֹ-בָּהּ: וְאִם-לְבָנוּ יַעֲדָנָהּ
כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה-לָּהּ:
י אִם-אַחֲרֵית יִקַּח-לוֹ שְׂאֵרָה
יא כְּסוּתָהּ וְעֵנָתָה לֹא יִגְרַע: וְאִם-
שְׁלֹשׁ-אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָּהּ
וַיֵּצֵא אֶת חֲנָם אֵין כֶּסֶף:
יב * מִכָּה אִישׁ וּמֵת מוֹת
יג וְיָמָת: וְאֲשֶׁר לֹא צִדָּה
וְהָאֱלֹהִים אָנָּה לִידּוֹ וּשְׁמָתִי
לְךָ מָקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שְׁמָה:
יד וְכִי-יִזְדּוּ אִישׁ עַל-רֵעֵהוּ
לְהַרְגוֹ בְּעֶרְמָה מִעַם מִזְבְּחִי
תִּקְחֻנּוּ לְמוֹת:
טו וּמִכָּה אֲבִיו וְאִמּוֹ מוֹת
וְיָמָת:
טז וּגְנָב אִישׁ וּמִכְרוֹ וּנְמִצָּא
בִּידּוֹ מוֹת וְיָמָת:

ולם תטלע פיל דרג עלא מדבחי אלדי לם תנכישין
סוותך עליה:

כא

1. ואלה - והדולי אלאחכאם אלדי תסיף קדמהו: 2. כי מספטים - אין תשתידי עבד יהודי סית סנין יכרום ופי סנת סבעה יכרוג עתאק עלאש: 3. אם - אנכאן וחרו ידכול וחרו יכרוג אנכאן צאחוב אמרה הוא ותכרוג וזגתו מעו: 4. אם - אנכאן אסתאדו יעטי לו אמרה ותוולד לו בנין או בנאת אלאמרה וולדהא תכון לסתאדהא והוא יכרוג וחרו: 5. ואם - ואנכאן קול יקול אלעבד חאבית אלא סירי אלא זוגתי ואלא בניני ליס אכרוג עתאק: 6. והגישו - ויקדמו אסתאדו קדאם דיינין ויקדמו אלא אלכאב או אלא אלכד ויבכוש אסתאדו אלא אדנו פיל מכראז ויסתכדמו לל דהר: 7. וכי - ואין יביע רגול אלא בנתו לל גרייה לם תכרוג כי כרוג אלעאביר: 8. אם - אנכאן רדייה פי חצרית אסתדהא אלדי לו יהירה ותנפדא לקום אגנבי לם יחכום ליבעהא פי פגרו פיהא: 9. ואם - ואנכאן לבנו יהירהא כיחכים אלבנאת יצנע ליהא: 10. אם - אנכאן אכרא יאכוד לו קוותהא כסוותהא ווקתהא לם ינאקיס: 11. ואם - ואנכאן תלאתיה האדולי לם יצנע ליהא ותכרוג עלאש ליס פיעה: 12. מכא - צאריב רגול וימות קתל יקתל: 13. ואשר - ואלדי לם ליטי ואלרב צדאף לידו ותגעל לך מכאן אלדי יהרוב תם: 14. וכי - ואין יקסוד רגול עלא רפיקו ליקתלו פיל חיליה מן ענד מדבחי תאכדו לל קתל: 15. ומכא - וצאריב אבו ואימו קתל יקתל: 16. וגנב - וסאריק רגול ויביעו וינוויגיר פי ידו קתל

- ובחימתך וגריבך אלדי פי קורד: 10. כי - אין סית אייאם כלק אללה אלא אלסמא ואלא אלארץ אלא אלבחר ואלא גמיע אלדי פיהון וסתרח פי יום אלסאביע עלא דאליך בראך אללה אלא יום אלסבת וקדסהו: 11. כבד - כארים אלא אבוק ואלא אמך לאגל יטוולו אייאמך עלא אלארץ אלדי אללה אלהך עטי לך: 12. לא - לם תקתל נפס: 14. לא - לם תזני: 15. לא - לם תסרוק: 16. לא - לם תשהאר פי רפיקך (שאהיד) שהאדה באטיל: 17. לא - לם תתמנא בית רפיקך לם תתמנא זוגית רפיקך ועבדו וגריתו ותורו וחמרו וגמיע אלדי לרפיקך: 14. וכל - וגמיע אלקום נצדין אלא אלצוואט ואלא אלפנראת ואלא צוט אלבוק ואלא גבל מדאכין ונצד אלקום ורתגו ווקפו מן בעיד: 15. ויאמרו - וקאלו אלא מוסה כאלים אנתא מענא ונסמע ולא יכלים מענא אלרב לילא נמות: 16. ויאמר - וקאל מוסה אלא אלקום לא תכאפו אין לסבאב יגריב ליכון איגא אלרב ופי סבאב יכון כופו עלא וגהכון ליליס תכסו: 17. ויעמוד - ווקיף אלקום מן בעיד ומוסה תקדאם אלא אלצבאב אלדי תם אלרב: 18. ויאמר - וקאל אללה אלא מוסה כידא תקול אלא בני ישראל אנתו נצרתו אין מן אלסמא כלמת מעכון: 19. לא - לם תצנעו מעי מעבוד פיעה ומעבוד דהב לם תצנעו ליכון: 20. מזבח - מדבח פיל ארץ תצנע לי ותדבח עליה אלא אצעיידך ואלא אסליימך אלא גנמך ואלא בקרך פי גמיע אלמכאן אלדי אחיל אלא סכנתי אגי אליך ואברכך: 21. ואם - ואנכאן מדבח חגאר תצנע לי לם תבני ליהון נחית אין סיפך חרכת עליהא ובדלתהא: 22. ולא -

- נרדפים. 3. בעל אשה - ב: מיגוואז אמרה - נשוי לאישה. 5. אדני - ב: אסתדי - נרדפים. 6. אל האלהים - לפני הדיינים, וכן ב: ג: אלהאכים - הדיין, וכולם בעקבות ת"א (לקדם דינא), וכן רש"י: לבית דין, צריך שיטלך במוכרין שמכרוהו לו. 8. יעדה - הכינה. ב: יתגוואה - יישאנה, וכן בפסוק 9. נברי - ב: אכיר - אחר. 9. הבנות - ב: בנאת ישראל, כת"א: בנת ישראל. 10. שארה - קוותהא = ב קותהא - פרנסתה. 11. חנם - ראה לעיל פסוק 9. 13. צדה - ארב, כת"א (כסן). ב: קצד - התכוון. ג: אעתמד - התכוון. והשווה רש"י: לא ארב לו ולא נתכוון. אנה - זימן. ב: הייאר - הכין, זימן. ג: סבאב - גרם, וכן הביא את שני התרגומים הקודמים.

10. עשה - ברא. ב: ציניע - עשה. 12. לא תרצח - לא תכה נפש, וכן ב: לם תיקתול נפס אינפאן - לא תכה נפש אדם. עד - תרגם "עד" כמו ב, ותיקן ל"עדות". 16. כא - ב: אתגלה - התגלה. 17. האלהים - ב: אווקר אלרב - כבוד ה', כת"א (יקרא דה'). 19. אלהי - אליל כסף ואליל זהב, זה ב: מעבודת. 20. מזבח אדמה - מזבח באדמה. ב: מדבח ארץ - מזבח אדמה. אזכיר את שמי - אשרה את שכינתי, וכן ב, בעקבות ת"א (אשרי שכינתי). 21. לי - ב: קדמי - לפני, כת"א (קדמי). כא עברי - כת"א (בר ישראל). ב: עיבראני - עברי. חנם - וכן ג: ב: בלאש

י' ומקלל אביו ואמו מות

יומת:

י"ח וכי-יריבן אנשים והכה-

איש את-רעהו באבן או

באגרף ולא ימות ונפל

י"ט למשכב: אם-יקום והתהלך

בחוץ על-משענתו ונקה

המכה רק שבתו יתן ורפא

ירפא:

שני כ' וכי-יכה איש את-עבדו

או את-אמתו בשבט ומת

כ"א תחת ידו נקם ונקם: אך אם-

יום או יומים ועמד לא יקם כי

כספו הוא:

כב' וכי-ינצו אנשים ונגפו

אשה הרה ויצאו ילדיה ולא

יהיה אסון ענוש יענוש כאשר

ישית עליו בעל האשה ונתן

כג בפללים: ואם-אסון יהיה

כד ונתתה נפש תחת נפש: עין

תחת עין שן תחת שן יד תחת

כה יד רגל תחת רגל: כויה תחת

כויה פצע תחת פצע חבורה

תחת חבורה:

ס' וכי-יכה איש את-עין

עבדו או-את-עין אמתו

ושחתה לחפשי ושלחנו תחת

כז עינו: ואם-שן עבדו או-שן

אמתו ופיל לחפשי ושלחנו

תחת שנו:

ז

כח' וכי-יגח שור את-איש או את-

אשה ומת סקול יסקל השור

ולא יאכל את-בשרו ובעל

כט השור נקי: ואם שור נגח הוא

מתמל שלשם והועד בבעליו

ולא ישמרנו והמית איש או

אשה השור יסקל וגם-בעליו

ל יומת: אם-כפר וישת עליו

ונתן פרין נפשו ככל אשר-

לא וישת עליו: או-בן יגח או-בת

יגח כמשפט הזה יעשה לו:

לב' אם-עבד יגח השור או אמה

כסף | שלשים שקלים יתן

לארנו והשור יסקל:

לג' וכי-יפתח איש בור או

כי-יכרה איש בר ולא יכסנו

ונפל-שמה שור או חמור:

לד' בעל הבור ישלם כסף וישיב

לבעליו והמת יהיה-לו:

לה' וכי-יגף שור-איש את-

שור רעהו ומת ומכרו את-

השור החי וחצו את-כספו וגם

לו את-המת יחצו: או נודע כי

שור נגח הוא מתמול שלשם

ולא ישמרנו בעליו שלם

ישלם שור תחת השור והמת

ויהיה-לו:

לז' כי יגנב איש שור או-

שה וטבחו או מכרו חמשה

בקור ישלם תחת השור

כב' וארבע-צאן תחת השה: אם-

במחתרת ימצא הגנב והכה

ב ומת אין לו דמים: אם-זרחה

השמש עליו דמים לו שלם

ישלם אם-אין לו ונמכר

ג בגנבתו: אם-המצא תמצא

בד' הגנבה משור עד-חמור

עד-שה חיים שנים ישלם:

ד' כי יבער איש שדה או-

כרם ושלח את-בעירה ובער

בשדה אחר מיטב שדהו

ומיטב פרמו ישלם:

ה' כי-תצא אש ומצאה

קצים ונאכל גדיש או הקמה

או השדה שלם ישלם המבער

את-הבערה:

ו' כי-יתן איש אל-רעהו

כסף או-כלים לשמר וגנב

מבית האיש אם-ימצא הגנב

ז ישלם שנים: אם-לא ימצא

הגנב ונקרב בעל-הבית אל-

האלהים אם-לא שלח ידו

ח במלאכת רעהו: על-כל-דבר-

פשע על-שור על-חמור על-

שה על-שלמה על-כל-אבדה

אשר יאמר כי-הוא זה עד

האלהים יבא דבר-שניהם

אשר ירשיעו אלהים ישלם

שנים לרעהו:

יעטי לסתאדו ואלתור ירתגים: 33. וכי - ואין יפתח רגול גיב או אין יחפיר רגול גיב ולם יגאטי ויקע תם תור או חמאר: 34. בעל - צאחוב אלגב יופי פיצה יראגיע לצחבו ואלמאיית יכון לו: 35. וכי - ואין יצורב תור רגול אלא תור רפיקו וימות ויביעו אלא תור אלעאייס ויקסמו אלא פיצתו ואיצא אלא אלמאיית יקסמו: 36. או נעארף אין תור נטאח הוא מן אמס ומן קבל ולם יחפצו צחבו וופי יופי תור עוואץ אלתור ואלמאיית יכון לו: 37. כי - אין יסרוק רגול תור או כרוף וידבחו או יביעו כמס בקר יופי עוואץ אלתור וארבע גנאם עוואץ אלכרוף:

כב

1. אם - אנכאן פיל ניקיב ינוויגיד אלסרדק וינציריב וימות ליס לו דמום: 2. אם - אנכאן עין שהוד וקעית עאליה דמום לו וופי יופי אנכאן ליס לו וינבע פיסרקתו: 3. אם - אנכאן ווגד תנוויגיד פי ידו אלסרדק מן תור חיתא חמאר חיתא כרוף טייבין טאקין יופי: 4. כי - אין יראעי דוובו אלרגול חקליה או כרם ויסייב אלא דוובו וירעו פי חקליה אכיר אחסן חקלתו ואחסן כרמו יופי: 5. כי - אין תכרוג נאר ותווגד שוך ויחתידיק אלבידאר או סנכול או חקליה וופי יופי שאעיל אלשעליה: 6. כי - אין יעטי רגול אלא רפיקו פיצה או אוואני ליחפץ וינסיריק מן בית אלרגול אנכאן ינוויגיד אלסרדק יופי טאקין: 7. אם - אנכאן לם (ינסיריק) ינוויגיד אלסרדק ויתקדם צאחוב אלכית קדאם דייאנין אנכאן לם מד ידו פי שי אלדי סלמו רפיקו: 8. על - עלא גמיע סבאב גידים עלא תור עלא חמאר עלא כרוף עלא תוב עלא גמיע צייעה אלדי יקול אין הוא האדא חיתא דייאנין יגי אמר

יקתל: 17. ומקלל - ומשתים אבו ואימו קתל יקתל: 18. וכי - ואין יתכעמו ארגל ויצרוב רגול אלא רפיקו פיל חגר או פיל קליעה ולם ימות ויקע לל מטגאע: 19. אם - אנכאן יקום ויתמצה פיל צקאק עלא עכאזו ויתברא אלצאריב פקט בטלתו יעטי ואגרית אלחכים יופי: 20. וכי - ואין יצורב רגול אלא עכדו או אלא גריתו פיל קציב וימות תחת ידו אסתנקום יסתנקים: 21. אך - פקט אנכאן יום או יומין יתבאת לם יסתנקים אין פיצתו הוא: 22. וכי - ואין יתכעמו ארגאל ויצרבו אמרה חבליה ויכרגו אוולדהא ולם יכון מות תגרים יתגראם כאלדי יגעל עליה צאחוב אלמארה ויעטי פי קול דיינין: 23. ואם - ואנכאן מות יכון ותגעל נפס תמאן נפס: 24. עין - עין תמן עין סין תמן סין יד תמן יד ריגיל תמן ריגיל: 25. כויה - כווייה תמן כווייה פיג תמן פיג בעגורה תמן בעגורה: 26. וכי - ואין יצורב רגול אלא עין עכדו או אלא עין גאריתו ויתלפהא לל עתאק יסייבו עוואץ עינו: 27. ואם - ואנכאן סין עכדו או סין גרייתו ירמי לל עתאק יסייבו עוואץ סינו:

28. וכי - ואין ינטח תור אלא רגול או אלא אמרה וימות רגם ירתגים אלתור ולם יתאכל אלא לחמו וצאחוב אלתור בירי: 29. ואם - ואנכאן תור נטאח הוא מן אמס ומן קבל וישהאדו פי צחבו ולם יחפצו ויקתול רגול או אמרה אלתור ירתגים ואיצא צחבו יקתל: 30. אם - אנכאן פידא ינגיעיל עליה ויעטי פידא נפסו כי גמיע אלדי ינגיעיל עליה: 31. או איבין ישראל ינטאח אלתור או בינית ישראל ינטאח אלתור כיל חכים האדא ינציניע לו: 32. אם - אנכאן עכד ינטאח אלתור או גאריה פיצה תלתין וזזניה

נרדפים. 31. בן - בן ישראל או בת ישראל, וכן ב, כת"א.

כב

1. במחותרת - בחור, וכן בג. 2. אם זרחח השמש עליו - אם עין עדים נפלה עליו, וכן ב, כת"א (אם עינא דסהדיא נפלת עלוהו). ג: אינכאן עין אלשהוד עליה או אנכאן מיביין לך אלאמר כילשמש - אם עין העדים עליו או אם ברור לך הדבר כשמש. 4. יבער איש שדה - ירעה בהמותיו האיש בשדה, וכן בג: אין ירעי - אם ירעה, בעקבות פירוש רש"י: מוליד בהמותיו בשדה. 7. אל האלהים - לפני הדיינים, וכן ב. ג: אלהאים - הדיין, וכולם כת"א (קדם דינא), וכן בפסוק 8. במלאכת רעהו - כדבר שטסר לו רעהו, וכן ב, כת"א (במא דמסר ליה חבריה). ג: פי שוגל רפיקו - במלאכת רעהו, תרגום מילולי. 8. ירשיען - יחייבו, וכן ב. ג: יחכמו או ילזמו - ישפטו או

17. ומקלל - ג: ולבילעאן או ולבידעא - נרדפים. 18. באגרף - מקלע ב: קליעת אלטורב, וכן ג: קליעת תוראב - מקלע עפר. למשכב - ג: ליל מראץ או ליל פראש - לחולי או למשכב. 19. ורפא ירפא - ושכר הרופא ישלם, וכן ב, כת"א (ואגר אסיא ישלם). ג: ודווא ידאווי לו וכירוויית דווא - ורפואה ירפא לו ושכר הרפואה. 20. נקם ינקם - ב: תישורוע יתשרע - שפוט ישפט, וכן בפסוק 21. 22. בעל האשה - ב: גזו אלאמרה. בפללים - תרגם במילה עברית: דיינין. ב: עלא קול אלחכים - על פי המשפט. ג: כיקול אלחוכאם - על פי השופטים, ושלושתם כת"א (ויתן מן מימר דייניא), והשווה רש"י: על פי הדיינים. 23. אסון - מות, כת"א (מותא). 25. פצע - ג: גירח. 29. בעליו - צחבו. כך בסוף העמוד של כתב היה, אך בראש העמוד שאחריו: צאחבו. 30. כפר - ב: מאל - ממון. פריין - ב: פיכך -

ט כִּי־יִתֵּן אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ
חֲמֹר אוֹ־שׂוֹר אוֹ־שֶׂה וְכָל־
בְּהֵמָה לְשֹׂמְרֹה וּמֵת אוֹ־נֹשֶׁבֶת
י אוֹ־נֹשֶׁבֶת אִין רֵאָה: שִׁבְעַת
וְהָיָה תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם־לֹא
שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאֲכַת רֵעֵהוּ וּלְקַח
יֵא בְּעָלָיו וְלֹא יִשְׁלַם: וְאִם־גָּנַב
יב יִגְנֹב מִעַמּוֹ יִשְׁלַם לְבַעְלָיו: אִם־
טוֹרֵף יִטְרֹף יִבְאֵהוּ עַד הַטְּרֹפָה
לֹא יִשְׁלַם:

יג וְכִי־יִשְׁאֹל אִישׁ מֵעַם רֵעֵהוּ
וְנֹשֶׁבֶת אוֹ־מֵת בְּעָלָיו אִין־עַמּוֹ
יד שְׁלַם יִשְׁלַם: אִם־בְּעָלָיו עַמּוֹ
לֹא יִשְׁלַם אִם־שָׁכִיר הוּא בֹא
בְּשָׂכְרוֹ:
טו וְכִי־יִפְתָּה אִישׁ בְּתוּלָה
אֲשֶׁר לֹא־אִרְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה
טז מִהָרָה וּמִהֲרָנָה לוֹ לֹא־שָׂא: אִם־
מֵאֵן יִמָּאֵן אֲבִיהָ לְתֵתָהּ לוֹ כֶּסֶף
יִשְׁקַל כְּמֹהַר הַבְּתוּלָה:
יז מְכַשְׁפָּה לֹא תַחֲיֶה: כָּל־
שָׁכַב עִם־בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת:
יט זָבַח לֵאלֹהִים יֹחֵרם
כ בְּלֹתִי לִיהוָה לְבָדּוֹ: וְגַר לֹא־
תֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי־גֵרִים
כא הֵייתֶם בָּאָרֶץ מִצְרַיִם: כָּל־
כב אֲלֻמְנָה וְיֹתוֹם לֹא תַעֲנוּן: אִם־
עָנָה תַעֲנֶה אֹתוֹ כִּי אִם־צָעַק
יִצְעַק אֵלָיו שְ�מַע אֲשַׁמַּע

כג צָעַקְתָּ: וְחָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי
אֹתְכֶם בַּחֲרֹב וְהָיוּ נְשִׁיכֶם
אֲלֻמְנוֹת וּבָנִיכֶם יִתְמָיִם:

כד אִם־כֶּסֶף | תִּלְוֶה אֶת־עַמִּי אֶת־
הָעָנִי עַמְּךָ לֹא־תִהְיֶה לוֹ כְּנִשָּׁה
כה לֹא־תִשְׁיָמוּן עָלָיו נִשָּׁה: אִם־
חָבֵל תַּחְבֹּל שְׁלֵמַת רֵעֶךָ עַד־בֹּא
כו הַשֶּׁמֶשׁ תִּשְׁיָבֶנּוּ לוֹ: כִּי הוּא
כסוּתָהּ לְבִדָּה הוּא שְׁמִלְתּוֹ
לַעֲרֹ בְמָה יִשְׁכַּב וְהָיָה כִּי־
יִצְעַק אֵלָיו וְשָׁמַעְתִּי כִּי־חֲנוּן
אֲנִי:

כז רְבִיעִי
כז אֱלֹהִים לֹא תִקַּל וְנִשְׁאֵי
כח בְּעַמְּךָ לֹא תֹאדָר: מִלֵּאֲתָךְ
וּרְמֵעָךְ לֹא תֵאָחֵר בְּכֹר בְּנוֹךְ
כט תִּתֶּן־לִי: כֹּן־תַּעֲשֶׂה לְשׁוֹרָךְ
לְצֹאֲנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם־
אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִתְּנוּ־לִי:
ל וְאֲנִשֵּׁי־קָדָשׁ תִּהְיוּן לִי וּבִשְׂרֹר
בְּשָׂדֶה טְרֹפָה לֹא תֹאכְלוּ לְכֶלֶב
תִּשְׁלַכְוּן אֹתוֹ:

כגא לֹא תִשָּׂא שְׁמַע שׂוֹא אֶל־
תִּשְׁתַּ יְדֶךָ עִם־רִשְׁעִי לְהִית עַד
ב חֲמָס: לֹא־תִהְיֶה אַחֲרֵי־רִבִּים
לְרַעַת וְלֹא־תַעֲנֶה עַל־רֵיב לְנִטָּת
ג אַחֲרֵי רִבִּים לְהִטָּת: וְדָל לֹא
תִהְדָּר בְּרִיבּוֹ:
ד כִּי תִפְגַּע שׂוֹר אִיבָה אוֹ
חֲמֹר תַּעֲהֶה הִשָּׁב תִּשְׁיָבֶנּוּ לוֹ:

ה כִּי־תִרְאֶה חֲמֹר שֹׂנֵאָה
רִבִּין תַּחַת מִשְׁאֹ וְחִדְלַת מִעֹזֵב
לו עֹזֵב תַּעֲזֹב עִמּוֹ:
חמישי ו לֹא תִטֶּה מִשְׁפַּט אֲבִינֶךָ

ז בְּרִיבּוֹ: מְדַבֵּר־שָׁקֶר תִּרְחֹק
זנקי וְצִדִּיק אֶל־תִּהְרַג כִּי לֹא־
ח אֲצִדִּיק רִשְׁעִי: וְשָׁחַד לֹא תִקַּח
כִּי הִשְׁחָד יַעֲוֹר פְּקָחִים וְיִסְלֹף
ט דְּבָרֵי צִדִּיקִים: וְגַר לֹא תִלְחָץ
וְאַתָּם יִדְעֹתֶם אֶת־נַפְשׁ הַגֵּר
כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בָּאָרֶץ מִצְרַיִם:
י וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת־אֲרָצְךָ
וְאִסַּפְתָּ אֶת־תְּבוּאָתָהּ:

יא וְהַשְׁבִּיעַתָּ תִּשְׁמַטְנָה וְנִטְשָׁתָה
וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עַמְּךָ וְיִתְרֹם
תֹּאכַל חֵית הַשָּׂדֶה כֹּן־תַּעֲשֶׂה
יב לְכִרְמֶךָ לְזִיתָךְ: שִׁשַּׁת יָמִים
תַּעֲשֶׂה מַעֲשִׂיָךְ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
תִּשְׁבֹּת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרָךְ
וְחֲמֹרְךָ וְיִנְפֹשׁ בֶּן־אִמְתְּךָ וְהַגֵּר:
יג וּבְכָל אֲשֶׁר־אֲמַרְתִּי אֵלֶיכֶם
תִּשְׁמְרוּ וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים
לֹא תִזְכִּירוּ לֹא יִשְׁמַע עַל־פִּיךָ:
יד שְׁלֹשׁ רִגְלִים תַּחַג לוֹ בַּשָּׁנָה:
טו אֶת־חֹג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת
יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת כָּאֲשֶׁר
צִוִּיתָךְ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאֲבִיב כִּי־
זו יֵצֵאת מִמִּצְרַיִם וְלֹא־יִרְאוּ
טז פָּנֵי רִיקָם: וְחֹג הַקִּצּוֹר בְּכֹרִי
מַעֲשִׂיָךְ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחֹג

תאכיר בכיר בנין תעטי לי: 29. כן - כידא תצנע לתורך
לגנאמך סבע איאם יכון מע אמו פי יום תאמין תגעלו לי:
30. ואנשי - וארגל קדוס תכוננו לי ולחם פיל חקליה
פטיסיה לם תאכלו לל כלב תרמו לו:

כג

1. לא - לם תקבל צוט באטיל לא תגעל ירך מע צאלים
לתכון שאהיד צילים: 2. לא - לם תכון ורא שור לכתירין
לרדוואת ולם תגאוויו על כצומיה לתמיל ורא שור
לכתירין לתאמיל: 3. ודל - ואלפקיר לם תרחם
פיכצומת: 4. כי - אין תצאדיך תור עדוון או חמארו
תאיה תרגיע תראגיע לו: 5. כי - אין תנצור חמאר בגעך
באריך תחת חמלתו ותנמיניע מן תפך לו פאך תפך מעו:
6. לא - לם תמאיל חכים מסכינך פיכצומת: 7. מדבר
- מן כלאם אלבאטיל תבעיד וביירי וצאליח לא תקתול אין
לם אזאכי צאלים: 8. ושחד - ורשווא לם תקבל אין
אלרשווא יעמי עיון אלמפתאחין ויערוויג אמור צליחין:
9. וגר - וגאריב לם תצייקו ואנתו ערפתו אלא נפס
אלגאריב אין גרובא כנתו פי ארץ מצר: 10. ושש - וסית
סנין תזרע אלא ארעך ותגמע אלא מאגליהא:
11. והשביעית - וסנת סבעא תתרכהא ותסייבהא ויאכלו
מסכינין קומך ופצלתיהון תאכול ווחטית אלחקליה כידא
תצנע לכרמך לזתונך: 12. ששת - סית אייאם תצנע
צנעתך ופיוון אלסאביע תבאטיל לאגל יסתריח תורך
וחמרך ויסתריח איבין גאריתך ואלגאריב: 13. ובכל - ופי
גמיע אלדי קילית אליכון תחתרוז ואיסים מעבודאת
אלאגנבייה לם תדכרו לם ניסימיע עלא תימך: 14. שלש
- תלאת אקוואת תעאייד לי פיל סניה: 15. את - אלא
עיד אלפטיר תחפץ סבע אייאם תאכול פטיר כאלדי
ווציתך לל מיעאד שחר ליפריך אין פי כרגת [מן מצר] ולם
יתבאינו קידמי פרגין: 16. וחג - ועיד אלחאציר סאביק

תבואתך. ב: אבכאייך - כיכורך. ג: ככור מגלאך. ושניהם כת"א (ככורך).
וכפירוש רש"י: כשתתמלא תבואתך להתבשל, והם בכורים. ודמעה -
ונזלך, וכן בג, בעקבות רס"ג והראב"ע.

כד

1. שמע - בג: סמע. 2. אחרי רבים - אחרי עצת רבים, וכן בהמשך.
3. תהדר - תרחם, כת"א (תרחם). ג: תכרם - תכבד. 5. מעזב לו עזב
תעזב עמו - מלחצילו הצל תציל עמו, או: החר תתיר עמו. וראה רש"י:
לפרק המשא. מלמשקל ליה - מליטול משאו ממנו. ב: תיתרוך אילו תריך
תיתרוך אלדי פי קלבך עליה ותיפך מעו - תעזוב לו, עזוב תעזוב אשר
בלבך עליו, ותתיר עמו, כת"א. ג: ותמתיניע מן תעינו חמל תיחמיל מעו -
ותימנע מלסיע לו, העמס תעמס עמו. 7. אצדיק - ב: אעדיל. 8. פקחים -
עיני פקחים. 11. תשמטנה ונמשטה - בג: סדר הפוך של המילים.
13. אלהים אחרים - אלילים זרים, וכן ב. 14. רגלים - "אקוואת", נראה
שצ"ל: אווקא - מועדים. ב: אעייאד - חגים. ג: מראת - פעמים.

תנינהון אלדי ילזמו דיינין יוופי טאקין לרפיקו: 9. כי -
אין יעטי רגול אלא רפיקו חמאר או תור או כרוף וגמיע
בהימיה (לימות) ליחפץ וימות או אנכסר או אנסבה ליס
נאציר: 10. שבעת - חלפאן אללה תכון בין תנינהון
אנכאן לם מד ידו פי שי אלדי סלמו רפיקו ויקבל צחבו מינו
פי אימאן ולם יוופי: 11. ואם - ואנכאן סרק ינסיריק מן
ענדו יוופי לצחבו: 12. אם - אנכאן כטף ינכסיף יגיב
שהוד פטיסיה לם יוופי:

13. וכי - ואין יסתעיר רגול מן ענד רפיקו ונכסר או מאת
צחבו ליס מעו וופי יוופי: 14. אם - אנכאן צחבו מעו לם
יוופי אנכאן איגיר הוא איגא פי איגירתו: 15. וכי - ואין
ידגי רגול בכריה אלדי לם מכטוביה ויטגיע מעהא נקד
ינקדהא לו לל אמרה: 16. אם - אנכאן רוד מא ביריד
אבוהא ליעטיהא לו פיצה יוויין כי נקד אלכברייאת:
17. מכטפה - אמרה סחרא לם תעייט: 18. כל - גמיע
מטגיע מע בהימיה קתל יקתל: 19. זבח - דאביח לל
מעבודאת יתלף ליליס איסים אללה לווחדו: 20. וגר -
וגאריב לם תגבין ולם תצייקו אין גורבא כינתו פי ארץ
מצר: 21. כל - גמיע ארמליה ויתים לם תעדבו:
22. אם - אנכאן תעדיב תעדיב אלו פלאכין צרך יצרוך
אליי סמוע אסמע צרכתו: 23. וחרה - וישתד גצבי
ואקתול ליכון פיל סף ויכוננו נסוונכון ארמיל ובנינכון
יתאמא:

24. אם - אנכאן פיצה תדאיין אלא קומי אלא פקירי מעך
לם תציר לו כימדיני לם תגעלו עליה פאידיה: 25. אם -
אנכאן רהן תסתרהין תוב רפיקך חיתא מגיב אלשמס
תרגעו לו: 26. כי - אין היא כסוותו לווחדה היא תובו
לגילדו פי איש יטאגיע ויכון אין יצרוך אליי ואסמע אין
שפיק אנא: 27. אלהים - דיין לם תשאתים ושריף פי
קומך לם תלעאן: 28. מלאתך - מגלאך ועסירך לם

יחיבו, כת"א (יחיבו). 10. ולקח בעליו - ויקבל בעליו ממנו בשבועה, וכן
ב, כביכול כת"א: ויקבל מריה מיניה מוטא - ויקבל בעליו ממנו בשבועה,
כפי שפירש רש"י את דבריו: ולקח בעליו - השבועה, וכן הראב"ע: ולא יקח
ממנו רק השבועה, אך המתרגמים הסוריים הבינו שיקבל ממנו בשבועה.
12. טרף יטרף - חטוף ייחטף. ב: פטיץ ינפטיץ - יתפגר לנבלה. ג: פרס
יפתרם או כטף ינכסיף - טרוף יטרף או חטוף ייחטף. 15. ארשה - ג:
מכטובי או מקדסיה - מאורסת או מקודשת. 19. לאלהים - לאלילים. ב:
למעבודת אלגנבייה - לאלילים זרים. ג: דאביח קוראבין ליל אצנאם -
זובח קרבנות לפסילים. יחרם - יאבד. ב: יקתל - ייהרג. ג: סביא את שני
הפירושים: יותלף או יוקתאל. לה - לשם ה', וכן ב, כת"א (לשמא דה').
20. תלחצנו - תציק לו. ב: תליון - תלחצנו. וכן בג 9. ג: ולם תיצאייקו או
תלוזו או תבולצו או תקהרו - לא תציק לו או תלחצנו או תחסלנו או תרנינו.
24. נשך - ב: ריבא. ג: נשך ותרבית - פאיידיה וריבא. 27. אלהים - ב:
יחיאם - דיינים. ג: האבים - דיין, כרס"ג: אלהאבם. 28. מלאתך -

הָאֶסֶף בַּעֲצַת הַשָּׁנָה בְּאֶסְפָּה
י אֶת־מַעֲשֵׂיךָ מִן־הַשָּׁדָה: שְׁלֹשׁ
פַּעֲמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל־זִכְרוֹךְ
יח אֶל־פְּנֵי הָאֹדֶן | יְהוָה: לֹא־
תִּזְבַּח עַל־חֶמֶץ דֶּם־זִבְחִי
וְלֹא־יִלֹּן חֶלֶב־חָגִי עַד־בִּקְרֹה:
יט רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אֲדֻמַּתְךָ תָּבִיא
בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תִבְשֹׁל
גִּדֵּי בַחֲלֵב אָמוֹ:

שִׁשִּׁי
כ הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלַח מַלְאָךְ לִפְנֶיךָ ס
לְשִׁמּוֹרָה בְּדֶרֶךְ וּלְהַבְיֵאָה אֶל־
כא הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הִכְנֵנִי: הַשֹּׁמֵר
מִפְּנֵי וְשָׁמַע בְּקוֹלִי אֶל־תֹּמַר
בו כִּי לֹא יֵשֵׁא לְפָשַׁעְכֶם כִּי
כב שְׁמִי בִקְרָבִי: כִּי אִם־שָׁמוּעַ
תִּשְׁמַע בְּקוֹלִי וְעָשִׂיתָ כָּל־אֲשֶׁר
אֲדַבֵּר וְאִיבַתִּי אֶת־אִיבֶיךָ
כג וְצַדִּיקִי אֶת־צָרִידִי: כִּי־יִלְךְ
מִלֵּאכִי לִפְנֶיךָ וְהַבְיֵאָה אֶל־
הָאֱמֹרִי וְהַחֲתִי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי
הַחֲוִי וְהַיְבוֹסִי וְהַכְּחַדְתִּיו:
כד לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא־
תַעֲבֹדֵם וְלֹא תַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיָּהֶם
כִּי הָרַס תְּהַרְסֵם וְשֹׁבֵר תִּשְׁבֹּר
כה מִצְבֹּתֵיהֶם: וְעַבְדֵּתֶם אֶת יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וּבְרַךְ אֶת־לַחֲמֶךָ
וְאֶת־מִימֶיךָ וְהִסְרַתִּי מִחֻלָּה
מִקְרָבְךָ:
שְׁבִיעִי
ט לֹא תִהְיֶה מִשְׁכַּלָּה

וְעִקְרָה בְּאַרְצָה אֶת־מִסְפָּר
כו יְמֶיךָ אֲמַלֵּא: אֶת־אִימַתִּי
אֲשַׁלַּח לִפְנֶיךָ וְהִמַּתִּי אֶת־כָּל־
הָעָם אֲשֶׁר תִּבָּא בָהֶם וְנָתַתִּי
אֶת־כָּל־אִיבֶיךָ אֵלַיְךָ עֶרְף:
כח וְשִׁלַּחְתִּי אֶת־הַצִּרְעָה לִפְנֶיךָ
וְגִרְשָׁה אֶת־הַחֲוִי אֶת־הַכְּנַעֲנִי
כט וְאֶת־הַחֲתִי מִלִּפְנֶיךָ: לֹא
אֶגְרֹשְׁנִי מִפְּנֶיךָ בַּשָּׁנָה אַחַת
כֹּן־תִּהְיֶה הָאָרֶץ שְׂמֵמָה וְרֵבָה
ל עֲלֶיךָ חַיַּת הַשָּׁדָה: מַעֲט מַעֲט
אֶגְרֹשְׁנִי מִפְּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרָה
לא וְנָחַלְתָּ אֶת־הָאָרֶץ: וְשָׁתִי
אֶת־גְּבֻלְךָ מִיַּם־סוּף וְעַד־יָם
פְּלִשְׁתִּים וּמִמִּדְבָּר עַד־הַנָּהָר
כז כִּי | אֲתֹן בִּידְכֶם אֶת יֹשְׁבֵי
לב הָאָרֶץ וְגִרְשַׁתְמוּ מִפְּנֶיךָ: לֹא־
תִכְרֹת לָהֶם וְלֵאלֹהֵיהֶם בְּרִית:
לג לֹא יֵשְׁבוּ בְּאַרְצָה כֹּן־יַחְטִיאוּ
אֹתְךָ לִי כִי תַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵיהֶם
כִּי־יִהְיֶה לְךָ לְמוֹקֵשׁ:

כדא וְאֶל־מֹשֶׁה אָמַר עֲלֶה אֶל־יְהוָה
אֵתָהּ וְאֶהְרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא
וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל
ב וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מִרְחָק: וְנִגַּשׁ
מֹשֶׁה לְבַדּוֹ אֶל־יְהוָה וְהָם לֹא
ג יִגָּשׁוּ וְהָעָם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ: וַיָּבֹא
מֹשֶׁה וַיְסַפֵּר לָעָם אֶת־כָּל־דְּבָרֵי
יְהוָה וְאֵת כָּל־הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן

כָּל־הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ
כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה
י נַעֲשֶׂה: וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־כָּל־
דְּבָרֵי יְהוָה וַיְשַׁכֵּם בִּבְקָר וַיָּבֶן
מִזְבֵּחַ תַּחַת הָהָר וּשְׁתִּים
עֶשְׂרֵה מִצֵּבָה לְשִׁנִּים עֶשֶׂר
ה שְׁבֹטֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁלַח אֶת־
נְעָרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת
וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לַיהוָה
י פָּרִים: וַיִּקַּח מֹשֶׁה חֲצִי הָדָם
וַיִּשֶׂם בְּאֵגָנָתוֹ וְחֲצִי הָדָם זָרַק
י על־הַמִּזְבֵּחַ: וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית
וַיִּקְרָא בְּאָזְנוֹ הָעָם וַיֹּאמְרוּ
כָּל־אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה
ח וְנִשְׁמָע: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־
הָדָם וַיִּזְרֹק עַל־הָעָם וַיֹּאמֶר
הִנֵּה דֵם־הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת
יְהוָה עִמָּכֶם עַל־כָּל־הַדְּבָרִים
ט הָאֵלֶּה: וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן נָדָב
וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי
י יִשְׂרָאֵל: וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו כַּמַּעֲשֶׂה
לְבִנְתֵּי הַסְּפִיר וַיִּכְעַס הַשָּׁמַיִם
יא לְטָהָר: וְאֶל־אַצִּילִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
לֹא שִׁלַּח יָדוֹ וַיַּחְזֹּק אֶת־
הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:
יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
עֲלֶה אֵלַי הָהָרָה וְהִיָּה־שָׁם
וְאֵתָנָה לְךָ אֶת־לַחַת הָאֵבֶן
וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי

אלפלשתים ומן אלבר חיתא נהר אלפרא אין אסלים פי ידיכון אלא סיכאן אלארץ ותהגהון מן קידמך: 32. לא - לם תקטע ליהון ולמעבודתהון אחד: 33. לא - לם יגלסו פי ארץ לילא יכאטו אילך קידמי אין תעבאר אלא מעבודתהון אין יכון לך לל מעתרא:

כד

1. ואל - ואילא מוסה קאל טלאע קדם אללה אנתא ואהרון נרב ואביהוא וסבעין מן כתיירית ישראל ותסגדו מן בעיד: 2. ונגש - ויתקדם מוסה לווחדו קדם אללה והימא לם יתקדמו ואלקום לם יטלעו מעו: 3. ויבא - ואיגא מוסה וחכא לל קום אלא גמיע כלם אללה ואלא גמיע אלאחכאם וגווב גמיע אלקום צוט ואחיד וקאלו גמיע אלכלאם אלדי כלם אללה נענע: 4. ויכתב - וכתאב מוסה אלא גמיע כלם אללה ובכר פיל ציביח ובנא מדבח תחת אלגבל ותנעשר מצטביה לתנעשר אסבט ישראל: 5. וישלח - ובעת אלא אבכאייר בני ישראל וסעדו אסעאייד ודבחו ארבייח אסלאיים קדאם אללה רתות: 6. ויקח - ואכד מוסה ניץ אלדם וגעל פיל טשות וניציף אלדם ראש עלא אלמדבח: 7. ויקח - ואכד כותאב אלאחד וקירי פי חצרית אלקום וקאלו גמיע אלדי כלם אללה נענע ונקבל: 8. ויקח - ואכד מוסה אלא אלדם וראש עלא אלקום וקאל הוודא דם אלאחד אלדי קטע אללה מעכום עלא גמיע אלכלאם הדולי: 9. ויעל - וטיליע מוסה ואהרון נרב ואביהוא וסבעין מן כתיירית ישראל: 10. ויראו - ונצרו אלא אווקר אילאה ישראל ותחת כירסי ערשו כי צנעית אבייץ מוהא וכי לון אלסמא לל ראיין: 11. ואל - ואילא אכאביר בנין ישראל לם מאד ידו ליצרהון ונצרו אלא אווקר אלרב כאין אכלו ושירבו: 12. ויאמר - וקאל אללה אלא מוסה טלאע אליי

צנעתך אלדי תזרע פיל חקליה ועיד אלגאמע פי כרוג אלסאניה פי גמעך אלא מגאלך מן אלחקליה: 17. שלש - תלת מראת פיל סאניה יתבאיין גמיע דכורך אלא קדאם אסתאד אללה: 18. לא - לם תדבח עלא אלכאמיר דם דבחי ולם יבאת שחם עידי חיתא אלציביח: 19. ראשית - אוולת סאביק ארץ תגיב בית אללה אלהך לם תטבוך ופר מע לבאן:

20. הנה - הוודא אנא באעית מלאך קדאמך ליחפצך פיל טריק וליגיבאך אלא אלמכאן אלדי היירת: 21. השמר - חתירי מן קדאמו וסמע פי צוטו לא תכאליף פי אין לם יספאח לגירמכון אין איסמי פי מבינו: 22. כי - פלאכין סמוע תסמע פי צוטו ותצנע גמיע אלדי אכלים ואעדי אלא עדיווינך ואצאייק אלא מצאייקינך: 23. כי - אין ימצי רסולי קדאמך ויגיבך אלא אלאמרי ואלחתי ואלפרזי ואלכנעני אלחוי ואליוכסי ואקטעון: 24. לא - לם תסגור למעבודתהון ולם תעבאדהון ולם תצנע כי צנעיתהון אין האד תהידהון ותכסיר תכסר(הון) מצאטיבהון: 25. ועבדתם - ותעבדו אלא אללה אלהכון ויכריך אלא טועמך ואלא מייאתך ואוויל אלמראץ מן מבינאך: 26. לא - לם תכון עדמאניה ועקרה פי ארץ אלא עדאד אייאמך אכמיל: 27. את - אלא היבתי אבעת קידמך ואווהים אלא גמיע אלקום אלדי תיגי פיהון ואגעל אלא גמיע עדיווינך אליך רקביה: 28. ושלחתי - ואצליט אלא נחליה קידמך ותהגיג אלא אלחוי אלא אלכנעני ואלא אלחתי מן קידמך: 29. לא - לם אהגו מן קידמך פי סניה ואחדיה לילא תכון (פיל) אלארץ מסתווחשיה ותכתר עליך וחשית אלחקליה: 30. מעט - קליל קליל אהגו מן קידמך חיתא אלדי תנמא ותוורת אלא אלארץ: 31. ושתי - ואגעל אלא תיכמך מן בחר אלקנוזם וחיתא בחר

16. מעשיך - תבואתך. ב: צנעתך - מעשיך. 17. האדן ה' - ב: סיד אלדונייאל אללה - אדון העולם, האלוהים, כת"א (רבו עלמא ה'). 18. זבחי - ב: פסחי. חגי - ב: קוראני - קרבנותי: ג: קרבאני - קרבני. 19. לא תבשל גדי בחלב אמו - לא תבשל בשר עם חלב, וכן בג, בעקבות ת"א (לא תיכלון בשר בחלב). 20. אל תמר בו - אל תמרוד בו. ב: תיכלין פי קולו - אל תמרוד בדבריו. ג: לא תכאלפו או תעדא - אל תמרוד בו או תסרב לו. 22. וצירתי את צורריך - וכן ב. ג: ואצור מצירינאך או ואצאייק מיצאייקינך - ואצור צורריך או ואלחץ לוחציק. 23. מלאכי - ב: מלאכי. 26. משכלה - משמידה. בג: מיתכליה - משכלה. 27. ערף - צוואר, עורף. ב: מינדרין קפא - מופנים לאחור. 28. הצרעה - דבורה, וכן בג.

כד

1. אל ה' - לפני ה', וכן ב, כת"א (קדם ה'), וכן בפסוק 2. מזקני - כתיירית, אך בראש העמוד שאחרי: כתיירית. 5. נערי - בכורי, וכן ב, כת"א (בוכרי). 6. באגנת - אננים, נגיות, וכן ב. ג - כתב "טשות", סחקה, וכתב מעל השיטה: מראשיש - מורקות, כת"א (במורקיא). זרק - התין, וכן

ב: רש. ג: רשק או רש - זרק או התין. 7. ונשמע - ונקבל. ב: וניסמע - ונשמע. 10. אלהי ישראל - כבוד האלהים; ב: אווקר אילה ישראל - כבוד אלוהי ישראל. ג: כראם אילה ישראל - כבוד אלוהי ישראל, כת"א. ותחת רגליו - ותחת כיסא מלכותו כמעשה לובן הספיר וכגון השמים לטוהר, וכן ב. חלקו כת"א (ותחת כורסי יקריה), וחלקו כתרנום רס"ג: כצנעה ביאין אלמחה וכדאת אלסמא פי אלנא - כמעשה לובן הספיר וכמו השמים לטוהר. ג: כתרנומנו, וכן ב, בהבדל אחד, את "בעצם" תרגם: כמנצר - כמראה, כת"א (וכמחזי), וכרש"י: כתרנומו. לשון מראה. 11. אצילי - גדולי, וכן בג, כת"א (רברבי). לא שלח ידו - לא שלח ידו להזיק להם. ב: לם כאן צרר - לא היה נזק, כת"א (לא הוה נזקא). ויחזו את האלהים - וראו את כבוד האלהים כאילו אכלו ושתו. ב: ונצרו אילא אווקר אלהי ופירחו פי קורבינהון אלדי אינקבלו ביל רצא כיאניהון אכלו ושרבו - וראו את כבוד האלהים ושמחו בקרבנותיהם שנתקבלו ברצון כאילו אכלו ושתו, כת"א. 12. לחת האבן - לוחות אבן יקרה, כתרנום רס"ג: לוחי אלגוהר ("שני לוחות מאבן טובה" - דירנבורג). וכן ב: אלוה חגר גוהר - לוחות אבן יקרה. וכן

יג להורתם: ויקם משה ויהושע
משרתו ויעל משה אל-ה'
יד האלהים: ואל-הוקנים אמר
שבו-לנו בזה עד אשר-נשוב
אליכם והנה אהרן וחור עמכם
מי-בעל דברים יגש אלהם:
טו ויעל משה אל-ההר ויכס הענן
מפטור טז את-ההר: וישכן כבוד-יהוה
על-הר סיני ויכסהו הענן
ששת ימים ויקרא אל-משה
ביום השביעי מתוך הענן:
יז ומראה כבוד יהוה פאש אכלת
בראש ההר לעיני בני ישראל:
יח ויבא משה בתוך הענן ויעל
אל-ההר ויהי משה בהר
ארבעים יום וארבעים לילה:

תרומה כה^א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ס
ב דבר אל-בני ישראל ויקחו-לו
תרומה מאת כל-איש אשר
ידבנו לבו תקחו את-תרומתי:
ג וזאת התרומה אשר תקחו
מאתם זהב וכסף ונחשת:
ד ותכלת וארגמן ותולעת שני
ה ושש ועזים: וערת אילם
מאדמים וערת תחשים ועצי
שטים: * שמן למאור בשמים
לשמן המשחה ולקטרת
ז הסמים: אבני-שהם ואבני
ח מלאים לאפר ולחשן: ועשו לי

ט מקדש ושכנתי בתוכם: ככל
אשר אני מראה אותך את
תבנית המשכן ואת תבנית
כל-כליו וכן תעשו:
י* ועשו ארון עצי שטים
אמתים וחצי ארפו ואמה
וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו:
יא וצפית אתו זהב טהור מבית
ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר
יב זהב סביב: ויצקת לו ארבע
טבעת זהב ונתתה על ארבע
פעמתי ושתו טבעת על-צלעו
האחת ושתו טבעת על-צלעו
יג השנית: ועשית בדי עצי שטים
יד וצפית אתם זהב: והבאת
את-הבדים בטבעת על צלעת
הארץ לשאת את-הארץ בהם:
טו בטבעת הארץ יהיו הבדים לא
טז יסרו ממנו: ונתת אל-הארץ
את העדת אשר אתן אליה:
שני יז ועשית כפרת זהב טהור
אמתים וחצי ארפה ואמה
יח וחצי רחבה: ועשית שנים
כרבים זהב מקשה תעשה
אתם משני קצות הכפרת:
יט ועשה כרוב אחד מקצה מזה
וכרוב אחד מקצה מזה מן-
הכפרת תעשו את-הכרבים
כ על-שני קצותיו: והיו הכרבים
פרשי כנפים למעלה סככים

בכנפיהם על-הכפרת ופניהם
איש אל-אחיו אל-הכפרת
כא יהיו פני הכרבים: ונתת את-
הכפרת על-הארץ מלמעלה
ואל-הארץ תתן את-העדת
כב אשר אתן אליה: ונועדתי לה'
שם ודברתי אתך מעל הכפרת
מבין שני הכרבים אשר על-
ארון העדת את כל-אשר
אצוה אותך אל-בני ישראל:

כג ועשית שלחן עצי שטים
אמתים ארפו ואמה רחבו
כד ואמה וחצי קמתו: וצפית אתו
זהב טהור ועשית לו זר זהב
כה סביב: ועשית לו מסגרת טפח
סביב ועשית זר-זהב למסגרתו
ט סביב: ועשית לו ארבע טבעת
זהב ונתת את-הטבעת על
ארבע הפאת אשר לארבע
כו רגליו: לעמדת המסגרת תהיין
הטבעת לבתים לבדים לשאת
כז את-השלחן: ועשית את-
הבדים עצי שטים וצפית אתם
זהב ונשא-בם את-השלחן:
כט ועשית קערותיו וכפתיו
וקשותיו ומנקיתיו אשר יסך
בהן זהב טהור תעשה אתם:
ל ונתת על-השלחן לחם פנים
לפני תמיד:

אלתאני: 13. ועשית - ותצנע עיצי כשב בקץ ותלטוך ליהוה דהב: 14. והבאת - ותדאכיל אלא אלעיצי פיל חלקאת עלא גנאב אלסנדרוק ליחמלו אלא אלצנדרוק פיהו: 15. בטבעת - פי חלקאת אלצנדרוק יכונו אלעיצי לם יזולו מינו: 16. ונתת - ותגלעל אלא אלצנדרוק אלא אלשהאדיה אלדי אגלעל אליך: 17. ועשית - ותצנע גטא דהב כאלויץ צרעין וניציף טולהא וצרע וניציף ערצהא: 18. ועשית - ותצנע תנין כרובין דהב דאק מטרקא תצנע ליהוה מן טרפין אלגטא: 19. ועשה - וצנע כרוב ואחיד מן טרף מן הינא וכרוב ואחיד מן טרף מן הינא מן אלגטא תצנעו אלא אלכרובין עלא טראפינו: 20. והיו - ויכונו אלכרובין בצטין אגנאחון לפוק מדאלין פי אגנאחון עלא אלגטא וזגהון ואחיד אלא רפיקו אלא אלגטא יכונו וגה אלכרובין: 21. ונתת - ותגלעל אלא אלגטא עלא אלצנדרוק מן פוק ואלא אלצנדרוק תגלעל אלא אלשהאדיה אלדי אגלעל אליך: 22. ונועדתי - ואנוויעיד לך תם ואכלים מעך מן עלא אלגטא מבין תנין אלכרובין אלדי עלא צנדרוק אלשהאדיה אלא גמיע אלדי אווצי אלך אלא בני ישראל: 23. ועשית - ותצנע ספרא כשב בקץ צרעין טולו וצרע ערצו וצרע וניציף עלו: 24. וצפית - ותלטוך אלו דהב כאלויץ ותצנע לו זיך דהב מסתדיר: 25. ועשית - ותצנע לו תשריפיה קבדא מסתדיר ותצנע זיך דהב לתשריפיהו מסתדיר: 26. ועשית - ותצנע לו ארבע חלקת דהב ותגלעל אלא אלחלקאת עלא ארבע גהאת אלדי לארבע רגליה: 27. לעמת - לקבל תשריפיה יכונו אלחלקאת ביות מכאן לל עיצי ליחמלו אלא אלציפרא: 28. ועשית - ותצנע אלא אלעיצי כשב בקץ ותלטוך ליהוה דהב ויחמלו פיהו אלא אלציפרא: 29. ועשית - ותצנע קוולבו וציחפו וקעבאת וסנדראתו אלדי ידלא פיהו דהב כאלויץ תצנע ליהוה: 30. ונתת - ותגלעל עלא אלסיפרא כיביו בווגהון קידמי דאיימא:

כתרגום יהודי עיראק (תורה תרכ"ה). 7. לאפד ולחשן - וכן ב. ג. לל בדנה ולל צדדה, כתרגום רס"ג, אך בסדר הפוך: ללצדדה וללכדנה. 8. ושכנתי - ואשכן שכנת אורי בתוכם. ב: ואחיל סיכנתי - ואשכן שכנתי. ג: ואחל נורי - ואשכן אורי, כת"א (ואשרי שכנתי). 9. תכנית - וכן ב. ג: שבהית או שכל - תכנית או צורה. 17. כפרת - כיסוי, כפירוש רש"י: כסוי על הארון, שהיה פתוח מלמעלה, ומניחו עליו כמין דף. 18. כרבים - כרובין, כצורה שחדרה לערבית, כתרגום רס"ג: כרובין. מקשה - הכאת מקבת, וכן ב. כנראה בעקבות פירוש רש"י: הטיל זהב הרבה בתחילת עשיית הכפרת, והכה בפטיש ובקורנס באמצע, וראשין בולטין למעלה, וצייר הכרובים בבליטת קצותיו. 20. סככים - ב: מיצללין - סטילי צל, כת"א (מטלין). 22. ונועדתי - ג: ואנוויעיד או ואנחיציר - ונועדתי או והופעתי. 23. שלחן - ג: מידיה, כתרגום רס"ג: מאידה - שולחן. 25. ספס - קבדא = ב: קבצה. 29. קערתי - דפוסיו. וכן ב. ג: קוצאעו או קוואלבו -

ליגבאל וכון תם ואעטי אלך אלא לוואח אלגוהאר ואלשריעה ואלווייה אלדי כתבת ליתעלימהו: 13. ויקם - וקם מוסה ויהושע כדמו וטיליע מוסה אלא גבל מתגאלי אלרב: 14. ואל - ואילא אלכתיארייה קאל גליסו לינא הינא חיתא אלדי נרגאע אליכון והוודא אהרון וחור מעכון מינו צאחוב אלכלאם יתקדם אליהו: 15. ויעל - וטיליע מוסה אלא אלגבל וגטא אלגומם אלא אלגבל: 16. וישכן - וחאל כראם אללה עלא גבל סיני ותגטו אלגומאם סית אייאם ונדא אלא מוסה פי יום סאביע מן וצט אלגומאם: 17. ומראה - ומנצר כראם אללה כי נאר אלמחתרקא פי ראס אלגבל לחצרות בנין ישראל: 18. ויבא - ואיגא מוסה פי וצט אלגומאם וטיליע אלא אלגבל וכאן מוסה פיל גבל ארבעין יום וארבעין ליליה:

כה

1. וידבר - וכלם אללה אלא מוסה קאיללא: 2. דבר - כאלים אלא בני ישראל ויכדו לי רפעה מן ענד גמיע רגול אלדי יצאכי קלבו תאכדו אלא רפעת: 3. וזאת - והאדי אלרפעה אלדי תכדו מן ענדון דהב ופיצה ונחאס: 4. ותכלת - וסמאוי וארגוואן ודודית צבאג אלקרמיז וכתאן ומאעיו: 5. וערת - וגלוד כבוש מחמרין וגלוד דאגיש וכשב בקץ: 6. שמן - זית ליל צו אטייאב לזית אלמסחה ולבכור אלסמום: 7. אבני - חגאר בלור וחגאר לצם לל פדניה ולל סדרה: 8. ועשו - ויצנעו לי מקדס ואחיל סכינית נורי פי מבינהו: 9. ככל - כי גמיע אלדי אנא מרווי אילך אלא שבהית אלמסכאן ואלא שבהית גמיע אוואני וכידא תצנעו: 10. ועשו - ויצנעו צנדרוק כשב בקץ צראעין וניציף טולו וצרע וניציף ערצו וצרע וניציף עלו: 11. וצפית - ותלטוך אלו דהב כאלויץ מן גווא ומן ברא תלטכו ותצנע עליה זיך דהב מסתדיר: 12. ויצקת - ותסכוב לו ארבע חלקת דהב ותגלעל עלא ארבע גהאתו וחלקתין עלא גנאבו אלואחיד וחלקתין עלא גנאבו

גם בתרגומי יהודי עיראק בכתבי יד, וכן להלן, ובשאר חומשי התורה. לתורתם - ב: ליאדילהו. ג הביא את שני הפירושים: לתדלהו או לתעלמהו. 13. הר האלהים - ראה לעיל ג 1. 17. אכלת - ב: שאעליה - בוערת.

כה

2. תרומה - רפעה, וכן ב. כרס"ג: רפיעה. ידבנו - ג: יברעו או יצני - נדרפים. 4. ותכלת - וכן ב. כתרגום רס"ג: ואסמאנגון וארגוואן וצבג קרמו. ושש ועזים - וכן ב. ג: וכיתאן וטרעו. השם האחרון כתרגום רס"ג: ומרעו - מילה ארמית שאולה בערבית. ראה פרנקל 1886, עמ' 43. 5. תחשים - וכן ג = ב: תאגיש. רס"ג: דארש (וכן כו 14, למ 34), והיא מילה פרסית, ראה רצהבי 1985, עמ' 150. בתרגומים של יהודי עיראק גם כן: דאגש (תורה תרכ"ה). 6. ולקטרת הסמים - ב: ולככור אלציטוג, כתרגום רס"ג: ולככור אלצמוג - קטורת שרף, ראה רצהבי 1985, עמ' 92, והוא

